

Плани лекцій

Тема 1. Інноваційний розвиток суспільства.

Розвиток наукових уявлень про природу і детермінанти інноваційної діяльності. Основні напрямки аналізу інноваційної діяльності: соціально-економічний і соціально-філософський підходи. Інновації з точки зору психології та теорії управління. Соціологія інновацій. Становлення інноватики та проблема її наукового статусу. Типи і методи дослідження інновацій.

Тема 2. Проблема виникнення нового в соціумі: історико-філософська ретроспектива.

Еволюція уявлень про виникнення нового. Нове як результат відкриття. Відкриття як об'єкт філософського дослідження. Філософія в пошуках «логіки відкриття». Емпірико-індуктивістської програма створення «логіки відкриття». Контекст відкриття і контекст обґрунтування: від логіки відкриття до логіки обґрунтування. «Стандартна концепція» та її критики. Переорієнтація науки з відкриття на винахід. Зростання масштабів наукової діяльності в 20 столітті. Феномен «великої науки» і наукова творчість. Творчість як діяльність з породження нового. Характерні ознаки наукової творчості. Системно-еволюційні та синергетичні аспекти виникнення новацій. Єдність соціальної та психологічної новизни в об'єктивно новому. Види творчості та етапи творчого процесу. Науково - технічна творчість. Зростання значення таких форм наукової діяльності як проектування, організація, консультування. Вектор досліджень нового: від відкриття до творчості (науково-технічного), а потім до інновації. Трактують інновації як продукт творчості, що володіє новизною і соціальною значимістю. Новизна абсолютна і відносна. Праксеологічний аспект творчості як предмет інноватики.

Тема 3. Поняття інновації: проблема дефініції.

Поява поняття «інновація» і його культурний зміст. Використання поняття «інновація» економічною наукою (Й. Шумпетер). Полісемічність терміна «інновація» та її об'єктивні причини. Співвідношення понять «інновація», «нововведення». Методологічна значимість поняття «нове» для визначення «інновації». Значення ознаки «соціальна значимість» у визначенні поняття «інновація». Аксіологічний аспект новизни. Багатоаспектність поняття «інновація». Широкий і вузький підходи до дефініції поняття «інновація» в економічній науці. Інновація як процес і інновація як результат. Особливості трактування терміна в залежності від сфери використання (економіка, техніка, гуманітарне знання, інформатика, менеджмент, маркетинг). Сімейство термінів, що характеризують типи, структуру та динаміку інновацій.

Тема 4. Інноваційна сфера як системний об'єкт філософського дослідження. Стратегії дослідження змін соціальної реальності. Інноваційна сфера суспільства, її структура та особливості. Типи організацій та інститутів. Розвиток інноваційної сфери як умова національної безпеки держави в глобальній економіці. Системна концепція інноваційної діяльності. Інноваційна сфера як предмет дослідження економіки, права, соціальної філософії. Методологія дослідження та типи дослідницьких завдань.

Особливості філософсько-методологічного підходу до дослідження інноваційної сфери суспільства і виявлення істотних особливостей інноваційної діяльності, результатом якої є задоволення наявної суспільної потреби або створення нового. Процеси самоорганізації в інноваційній сфері суспільства. Різниця підходів дослідження інновацій у філософії та соціології. Різниця стратегій в якісній та кількісній методології дослідження. Інформаційне суспільство: транснаціональні корпорації та соціальні механізми трансферу технологій. Інноваційний клімат суспільства. Інтелектуальний ресурс і інноваційний менталітет як інтегральні показники стану суспільства.

Тема 5. Інноваційний процес і його «життєвий цикл». Термін «інноваційний процес» і його місце в категоріальному полі близьких понять «технічний процес», «науково-технічний прогрес». Різні моделі структури інноваційного процесу: «лінійна модель», «ланцюгова модель» (С.Клайн, Н.Розенберг). «Життєвий цикл» інновації: різні підходи. Фази «життєвого циклу» (на прикладі техніко-технологічних інновацій): фундаментальні дослідження, що призводять до наукових відкриттів; прикладні наукові дослідження та інженерне творчість, що призводять до створення винаходів, розробка чи випробування експериментальних нових виробів; промислове освоєння; реалізація перших промислових зразків і при успіху, - фаза дифузії. Філософський підхід до аналізу природи інноваційного процесу. Синергетична методологія та її евристичний потенціал. Основні характеристики інноваційного процесу з позиції філософської методології: об'єктивність, системність, міждисциплінарність, циклічність, синергетичний характер, імовірнісний характер, ризиковий характер, синкретизм.

Тема 6. Види інновацій. Проблема класифікації інновацій. Основні критерії для виділення типів і видів інновацій (оригінальність, ступінь складності, галузь господарства, ступінь новизни, сфера застосування, радіус дії, ступінь прогресивності). Кластери інновацій. Традиційна класифікація: інновації продуктові, технологічні та організаційно-управлінські. Класифікації А.И.Пригожин, Г.І.Краюхіна, Л.Ф.Шайбаковой, Н.І.Лапіна. Сфера застосування чи область здійснення як головний класифікуючий ознака. Типи інновацій: концептуальні (або наукові), техніко-технологічні, економічні, організаційно-управлінські, інформаційні та соціальні (у вузькому сенсі слова). Взаємозв'язок між різними видами інновацій. Проблема виокремлення системоутворюючих зв'язків і необхідність створення інтегральної концепції.

Тема 7. Суб'єкти та соціальні механізми інноваційної діяльності. Поняття суб'єкта інноваційної діяльності. Суб'єкти інновацій: суспільство в цілому, наукові організації (наукові установи, науково-виробничі комплекси, державно-громадські освіти, університетські центри, інноваційні організації, малі інноваційні фірми тощо), окремі особистості. Інноватори (креативні особистості) і реалізатори (адаптори). Соціальний склад інноваторів і їх психологічні особливості. Необхідність створення нового мотиваційного механізму. Для інноваторів. Соціальний механізм інновацій та його елементи.

Малі інноваційні організації та їх роль у створенні революційних інновацій. Великі організації та їх визначальна роль в економіках перехідного типу. Основні соціальні регулятори інноваційної діяльності: глобальні та локальні. Взаємозв'язок соціальних механізмів і суспільних потреб.

Тема 8. Управління інноваціями.

Проблема управління інноваціями в організаціях. Порівняльний аналіз зарубіжних і вітчизняних підходів до управління інноваційною сферою суспільства. Соціальні парадокси трансляції зарубіжних технологій управління в сучасну українську дійсність. Суб'єкти, об'єкти і програми управління інноваційними системами різного рівня. Аналіз принципів і технологій управління різними типами інноваційних систем. Проблеми управління закладом освіти як інноваційною системою. Інноваційний менеджмент. Менеджмент інновацій як поняття і як системна функція. Загальний менеджмент та інноваційний менеджмент: схожість і відмінність. Кадрове питання для інноваційного менеджменту. Особистісні особливості інноваційного менеджера, його інтереси і ціннісні орієнтації.

Тема 9. Інноваційна політика держави: філософсько-методологічний аспект. Специфіка інноваційних процесів у суспільствах перехідного типу. Форми державного управління інноваційною сферою. Аналіз досвіду інноваційної політики держави в різних країнах. Особливості американської та японської моделі державного регулювання інноваційної сфери. ЄС і створення бази для розвитку інновацій.

Тема 10. Методологія інновацій: філософські основи. Становлення інноватики: Г. Тард, Й.Шумпетер, Н. Кондратьєв, Г. Менш, А.И.Пригожин, Н.І.Лапін, Ю.В.Яковец, П.Штомпка, С.Глазьев. Співвідношення предметів вивчення інноваційної сфери в філософії, економіці, праві, теорії управління. Завдання соціально-філософського вивчення інноваційної сфери. Синергетична парадигма як науково-філософська основа інноваційної методології: межі застосування. Вихідні онтологічні передумови інноваційної методології. Методології і технології консультування інновацій. Інноваційні методи консультування: організаційно-діяльнісна гра і інноваційна гра, їх схожість і відмінність. «Тавістокская модель», «інноваційні семінари», «інноваційні ігри» (В.С. Дудченко) як приклад методик стимулювання інноваційної діяльності. Основні вимоги до нового методу (Н.І. Лапін). Принципи інноваційної методології з позиції філософського підходу: відкритість інновації, єдність лінійності і нелінійності в інноваційному процесі, процесуальність інновації, опора на зворотний зв'язок.

Плани семінарів

Проблема виникнення нового в соціумі: историко-філософська ретроспектива.

Письмова контрольна робота за темами 1-го модулю

Інноваційна сфера як системний об'єкт філософського дослідження.

Інноваційний процес і його «життєвий цикл».

Види інновацій. Проблема класифікації інновацій.

Суб'єкти та соціальні механізми інноваційної діяльності.

Письмова контрольна робота за темами 2-го модулю

Управління інноваціями.

Методологія інноватики: філософські основи.

Питання до заліку

1. Становлення інноватики та проблема її наукового статусу.
2. Типи і методи дослідження інновацій.
3. Емпірико-індуктивістської програма створення «логіки відкриття».
4. Види творчості та етапи творчого процесу.
5. Науково - технічна творчість.
6. Поява поняття «інновація» і його культурний зміст.
7. Багатоаспектність поняття «інновація».
8. Аксіологічний аспект новизни.
9. Інноваційна сфера суспільства, її структура та особливості.
10. Типи організацій та інститутів.
11. Філософський підхід до аналізу природи інноваційного процесу.
12. Основні критерії для виділення типів і видів інновацій.
13. Поняття суб'єкта інноваційної діяльності.
14. Соціальний механізм інновацій та його елементи.
15. Проблема управління інноваціями в організаціях.
16. Менеджмент інновацій як поняття і як системна функція.
17. Кадрове питання для інноваційного менеджменту.
18. ЄС і створення бази для розвитку інновацій.
19. Завдання соціально-філософського вивчення інноваційної сфери.
20. Форми державного управління інноваційною сферою.
21. Особистісні особливості інноваційного менеджера, його інтереси і ціннісні орієнтації.
22. Загальний менеджмент та інноваційний менеджмент: схожість і відмінність.
23. Співвідношення понять «інновація», «нововведення».
24. Праксеологічний аспект творчості як предмет інноватики.
25. Зростання масштабів наукової діяльності в 20 столітті.
26. Феномен «великої науки» і наукова творчість.
27. Характерні ознаки наукової творчості.
28. Переорієнтація науки з відкриття на винахід.
29. Соціологія інновацій.
30. Різниця стратегій в якісній та кількісній методології дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні документи

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 26.12.2002 № 380-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 36 (06.09.2002). ст. 266.
2. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 року № 1977-XII
3. Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 року № 51/95-ВР
4. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" від 08.09.2011, № 3715-VI // Відомості Верховної Ради України, 2012, N 19-20

(18.05.2012), ст. 166.

5. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 року № 991-XIV
6. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система України: Проблеми формування та реалізації» від 27.06.2007 року № 1244-V
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки» від 14.05.2008 року № 447

Базова

1. Акопян К.З. Феномен творчества // Философские науки 2006. №4.
2. Бэкон Ф. Соч. в 2-х томах. - М.: Мысль, 1978.
3. Глобализация и перспективы современной цивилизации / Под ред. К.Х.Делокарова. - М.: Изд-во РАГС, 2005.
4. Колосов В.Г. Введение в инноватику. - СПб: Изд-во СПбГПУ, 2002.
5. Карпова Ю.А. Введение в социологию инноватики. СПб: Питер, 2004. С.5-36.
6. Крючкова С.Е. Введение в инноватику: Учебное пособие. - М.: МГТУ «Станкин», 2001. С.3-23.
7. Крючкова С.Е. Творчество как новационный процесс. - М.: БФРГТЗ «СЛОВО», 2007. С.3-17.
8. Лапин Н.И. Теория и практика инноватики: Учебное пособие. - М.: Университетская книга; Логос, 2008. С.13-38.

Допоміжна

1. Ахиезер А.С. Социокультурные проблемы инновационных процессов. // Проектирование и организация нововведений. Вып.17. - М.: ВНИИСИ, 1987.
2. Бердяев Н. Человек и машина (проблема философии и метафизики техники) // Вопросы философии. 1989. №2.
3. Бодрийяр Ж. Система вещей. - М.: Изд-во «Рудомино», 1995.
4. Болдачев А.В. Новації. Суждения в русле эволюционной парадигмы. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2007.
5. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. - М.: Изд-во «Российская политическая энциклопедия». 2006.
6. Зомбарт В. Буржуа: к истории духовного развития современного экономического человека // Собр.соч. в 3-х т. Т.1. М.: Изд-во «Владимир Даль», 2005.
7. Костюк В.Н. Теория эволюции и социоэкономические процессы. - М.: УРСС, 2001.
8. Митчем К. Что такое философия Техники? М.: Аспект-Пресс, 1995.
9. Пригожин А.И. Управленческое консультирование нововведений / А.И.Пригожин. Методы развития организаций. М.: МЦФЭР, 2003. Ч.У1.
10. Шумпетер Й. Теория экономического развития. - М.: Эксмо, 2007.
11. Лебедев С.А. Индукция как метод научного знания. - М.: Изд-во МГУ, 1980.
12. Майданов А.С. Искусство открытия. - М.: Репро, 1993.
13. Миронов А.В. Наука, техника и технологии // Вестник Московского ун-та, 2006. №1.
14. Научное творчество как объект междисциплинарного исследования. - М.:

Наука, 1998.

15. Никитин Е.П. Открытие и обоснование. - М.: Мысль, 1988.

16. Пигров К.С., Яценко Л.В. Философские аспекты научно-технического творчества. М.: Знание, 1987.

17. Поппер К. Логика и рост научного знания. - М.: Прогресс, 1983.

18. Пуанкаре А. О науке. - М.: Наука, 1983.

19. Крючкова С.Е. Еще раз о "загадке индукции" // Вестник МГУ. Сер. Философия. 1991. №1.

20. Бакштановский В.И., Согомонов А.Ю. Конфликт инновации и традиции. - Тюмень: НИИ ПЭ, 1990.

Інформаційні ресурси

1. <http://pidruchniki.ws> - Бібліотека українських підручників.

2. <http://www.justinian.com.ua> - Юридичний журнал Юстиніан.

3. Постанова Верховної Ради України від 21.10.2010, № 2632-VI "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів". -

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2632-17>.

4. innovosvita.com.ua - сайт Національної виставки-презентації «Інноватика в сучасній освіті».

5. <http://www.e-library.ru/> - Наукова електронна бібліотека.

6. <http://dknii.gov.ua/> - Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України.

7. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім.

В.Вернадського.

8. <http://www.nplu.kiev.ua/> - Національна парламентська бібліотека України.